

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1600 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeveva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
Toyirova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umida	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdualilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжоновна	
O'zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahuyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ TECHNIK": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxirovna	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakillantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	

Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	
Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to'siqlarni bartaraf qilish choralari.....	964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari.....	970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
O'zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv.....	974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
O'zbekiston sanoatida "yashil texnologiyalar" dan foydalanish va barqaror rivojlanish.....	979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna	
Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash yo'llari	985
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
Yashil texnologiyalar asosida sanoatni modernizatsiya qilish	990
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
Ta'lim va ilm-fan rivoji – taraqqiyot garovi	995
Jamalova Gulnora Gulomovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida turizm sektorida barqaror bandlikni ta'minlash masalalari	1000
To'rabekov Sohijon Sherboy o'g'li	
Yashil energitikasi integratsiya qilish va energiya samaradorligini oshirishning zamonaviy usuli (aqlli tarmoqlar-smart grids)	1007
Karimova Salima Elamonovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida soliqlarni raqamlashtirishni takomillashtirish	1012
Jo'rayev Botir Abdiyevich	
Yashil iqtisodiyotda tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish samaradorligi (TEM ko'rsatkichlar izohi)	1018
Sharifova Nargiza Djurayevna	
Экономическое образование молодёжи основа будущего страны.....	1023
Айматова Фарида, Айтиниязова Наргиза	
Biznes turizmining bugungi kundagi rivojlanish tendensiyasi.....	1028
Yangiyeva Sabrina Ixtiyorovna, Daniyarova Feruza Bahriddinovna	
Особенности кредитования сельскохозяйственных организаций и этапы его развития.....	1032
Ж.Я.Нуриллаев	
Xorijiy tajriba asosida O'zbekiston yashil iqtisodiyotini takomillashtirish yo'llari.....	1039
Xikmatova Husnora Fatxulla qizi	
Yashil iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning roli	1045
Umarov Muzaffar Yusupbayevich, Otamurodov Rasulbek Batirovich, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Atadjanov Kadambay Sapayevich	
Mintaqada raqamli transformatsiya rivojlanishida moliyaviy texnologiyalarning ahamiyati.....	1052
Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li	
Tijorat banklaridan olingan kreditni qaytarishda foiz stavkalari ta'sirining tahlili.....	1058
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov.A.V	
Tabiiy va sun'iy tolalarning ekologik ta'siri va yashil ishlab chiqarish texnologiyalariga o'tish bosqichlari.....	1066
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B taqsimotida chakana savdo tarmoqlari bilan marketing asosidagi strategik hamkorlik	1071
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
Мировой финансовый кризис и его влияния на состояние экономики Узбекистана	1076
Раупова Мхлисахон Ибрахимжон кизи	
Uzoq muddatli aktivlar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.....	1087
Hakimov Faxritdin Abdusattorovich	
O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	1093
Djo'rayeva Lola Abdugabbarovna	

Yo'l qurilish tashkilotlarida yo'l qurilish ko'lamini oshirib, samarali resurslar taqsimotini ishlab chiqish.....	1099
Raximov Dilshodjon Turdiali o'g'li	
Ilg'or xorij tajribalaridan O'zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	1104
Karimova Komila Daniyarovna	
Ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasi.....	1111
I.G'.Isroilov	
Выведение практического сотрудничества на качественно новый уровень государств центрально-азиатского региона в укреплении концепции «зеленой экономики» в эпоху глобализации.....	1117
Парпиева Наргиза Тахировна	
Kimyo sanoati korxonalarida lean production konsepsiyasidan foydalanish istiqbollari	1122
Gulbayeva Feruza Islomovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida auditorlik xizmatlarining ahamiyati.....	1127
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Tijorat banklari resurs bazasini mustahkamlash yo'llari	1131
Allaberganov Sirojali Saxatovich	
Теоретические основы формирования понятия «финансовая стабильность» Часть II	1143
Алиева Сусанна Сейрановна	
O'zbekiston moliya tizimini raqamlashtirishning rivojlanish tendensiyalari.....	1148
Tashmatova Rano Gaibovna, Qodirov Nurhayot Normuhammad o'g'li	
Theoretical basis of the use of modern information technologies in accounting	1154
Annayev Abdurasul Abdurashidovich, Tojiboyev Jasurbek Shavkat o'g'li, Rustamov Suxrob Asror o'g'li	
Moliyaviy bozorlar chayqalmoqda: investorlar uchun yangi signalmi?	1158
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li, Yaxshiboyev Jahongir Abdualimovich	
Yashil moliyalashtirish va esg samaradorligining iqtisodiyot barqarorligidagi o'rni.....	1166
Yusupov Sherzodbek Baxtiyor o'g'li, Atadjanov Kadambay Sapayevich, Madraimov Xabibulla Madaminovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni kamaytirish bo'yicha tizimlarni takomillashtirish yo'llari	1170
Bekmurodova Mahbuba Mahmudovna	
Maqola: Globalizatsiyada inson resurslarini boshqarishda raqamli transformatsiyaning rejasini tuzish	1177
Salimjonova Gulhayo Asliddin qizi, Ovxonov Iqboljon Abdunabiyevich, Nabiye Sherzodbek Nurmuhammad o'g'li	
Turizm sanoatida Internet-marketing vositalari va ulardan samarali foydalanish	1182
Babaev Jo'rabek	
Ishlab chiqarishni boshqarishda mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilishning ahamiyati	1190
Asqarova Lobarxon Usmanjanovna	
O'zbekistonda ichki turizm faoliyatini rivojlantirishda transport infratuzilmasini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy jihatlari	1194
Turopov Maqsudjon	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishda soliq siyosatini takomillashtirishning ahamiyati	1199
Abdurahmonov Abdumalik Abdug'ani o'g'li	
Madaniy-tomosha xizmatlarining tahlili va uni rivojlantirish yo'llari	1204
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Цифровизация экономики и генезис стран мирового хозяйства	1211
Камилова Наргиза Абдукажоровна	
"Oila va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi" faoliyati	1216
Xushmurodov Baxtiyor Turg'un o'g'li	
Soliq stavkalarini tabaqalashtirish asosida soliq to'lovchilar iqtisodiy faoliyatini tartibga solish mexanizmlari.....	1220
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish va barqaror rivojlanishga ta'sir etuvchi omillar	1223
Xamdamov Shoh-Jahon Rahmat o'g'li	
Mintaqaning eksport salohiyati tahlili asosida istiqbolli y'nalishlarni aniqlash (Xorazm viloyati misolida).....	1229
Ibadullayev Ergash Bakturdiyevich	

Uy-joy kommunal xo'jaligini mintaqada innovatsion rivojlantirishni boshqaruvi	1235
Adilova Yulduz Shavkatovna	
Bank tizimi likvidligini ta'minlash vositalari va usullarini takomillashtirish	1239
Poyonov Bobir Bekmurod o'g'li	
Milliy brendlarni shakllantirish orqali tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish	1245
Muratbaeva Eleonora Muxamedjan qizi	
Charm mahsulotlaridan tayyorlangan bolalar transformatsion sumka ishlab chiqarish iqtisodiy samaradorligi	1250
Ismailov Nurulla Tuychibayevich	
O'zbekistonda qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyati: iqtisodiy tahlil va islohotlar zarurati	1256
Raximov Ilyos Ikramovich	
Yoqilg'i-energetika kompleksida innovatsion salohiyatni oshirish strategiyasi	1262
Nabiyeva Saidaxon Abduvaxabovna	
Banklarda moliyaviy xavfsizlik kategoriyasining evolyusiyasi	1268
Qobilov Muxammad Ayubxon Yusufjon o'g'li	
Развитие системы бухгалтерского учёта и отчётности на современном этапе	1273
Мамажонов Акрамжон Тургунович, Юсупова Малика Ботиралиевна	
Практика банковского кредитования предпринимательских субъектов сферы услуг в германии	1279
Мукарова Сарвиноз Маликовна, Каримова Азиза Махомадризовна	
Статистический анализ теневой экономики в узбекистане	1283
Кошанов Абдимурат Азат ули, Абдиразакова Асемай Жандулла кизи	
The importance of using digital technologies in business	1288
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
0,4 kv kuchlanishdan ta'minlanuvchi suv nasoslarini tarmoq faza kuchlanishi yo'qolishidan himoyalash	1292
Xalikova Xurshida Abdullayevna, Nurova Malika Abduzairovna, Mustayev Ruslan Aktamovich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruv tizimining samaradorligini oshirish	1297
Dexkonova Sayidaxon Nurmuxammatovna	
Ijtimoiy-iqtisodiyot va markaziy osiyo mamlakatlari ijtimoiy sohada	1302
Usmanxo'jayeva Surayyo Muxtarovna	
Aksiyalarni ommaviy joylashtirish amaliyotini tashkil etish va o'tkazish bosqichlari	1307
Raimov Farrux Avazjon o'g'li	
Approaches to effective management of tax liabilities through tax auditing	1311
Abdullayev Abror Bozarboevich	
Tijorat banklarida aktivlarni sekyuritizatsiyalash tizimini takomillashtirish	1316
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich	
Tashqi va ichki omillar ta'sirini hisobga olgan holda korxona moliyaviy holati barqarorligining tahlili	1325
Eshkuvatov Azizjon Baxtiyorovich	
Tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan kreditlarning iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli	1330
Masharipov Rasulbek Jo'rabekovich	
Sun'iy intellekt asosida bank tizimini modernizasiya qilish va samaradorligini oshirish	1333
Boykulov Baxriddin Karshievich	
Aksiyadorlik jamiyatlarini moliyalashtirish manbalaridan samarali foydalanish	1338
Arifjanova Yayraxon Usmonxo'jayevna	
Ipoteka obligatsiyalarining mamlakat iqtisodiyotining o'sishidagi ahamiyati hamda mazkur obligatsiyalar bilan bog'liq risklar	1343
Ibrohimov Yorqinjon To'liqin o'g'li	
Анализ спроса и потребительского поведения на продукцию, выращенную гидропонным методом	1349
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Global moliyaviy inqirozlar sharoitida aholi daromadlarining barqarorligini ta'minlash strategiyalari	1355
Qurbanov Ulug'bek Erkinovich, Nutfullayev Shohrux Mexli o'g'li	

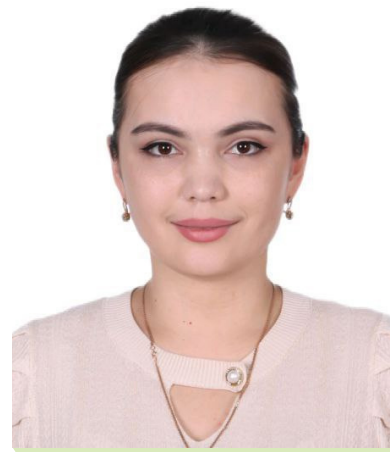
“O‘zbekistonning “yashil iqtisodiyot”ga o‘tish strategiyasi: mavjud muammo va istiqbolli imkoniyatlar”	1359
Ismailov Dilshod Anvarjonovich, Akramova Aziza Abduvohidovna	
Aksiyadorlik jamiyatlarida davlat xaridlarini tashkil etish amaliyotini takomillashtirish.....	1366
Saidaxmedova Aida Mirzayevna	
O‘zbekistonda ekologik turizmni rivojlantirish masalalari	1372
Abduraxmonova Ziyoda Abdullayevna	
Netto ish haqini hisoblashning innovatsion usullari.....	1378
Mirmahmudov Murod Ibratovich	
Xizmat ko‘rsatish sohasida tadbirkorlik: iqtisodiy va ijtimoiy istiqbollar	1383
Xaydarova Shoxista Davranovna	
Texnologiya fanida sun‘iy intellekt va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish	1388
Ashurov Nazar Raxmatullaevich	
Korporativ xaridlarni amalga oshirishdagi byurokratik to‘siqlar va ularni bartaraf etish usullari	1391
Qurbanov Shohboz Lutfillayevich	
Yashil yondashuvlar asosida barqaror iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	1396
Ubaydullaev No‘monjon Isroilovich	
Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini SWOT va pestel tahlil qilish orqali iqtisodiy bashoratlash.....	1401
Karimova Maftuna Nurdinovna	
O‘tkir revmatik isitmasi bor bolalarda kardiometriya ko‘rsatkichlarining statistik tahlili	1407
Muxamadiyeva Lola Atamuradovna	
Ways to develop digital economy and electronic government in UZBEKISTAN	1418
Nuriddinova Dilshodaxon Abdulla kizi	
O‘zbekistonda hayot sug‘urtasining joriy etilishi va unga ta’sir etuvchi demografik omillar ta’siri.....	1422
Mirzamahmudova Madina Odiljon qizi	
Global iqlim o‘zgarishining turizm sektoriga ta’siri: muvofiqlashtirish va barqarorlikka erishish strategiyalari	1428
Karimova Shaxnoza Uktamovna	
Prospects for the development of islamic microfinance services in uzbekistan.....	1433
Sadullaeva Gulnoza Usmanovna	
Global iqlim o‘zgarishi riski uning mamlakat iqtisodiyoti moliyaviy sektoriga ta’siri	1439
Baratov Sa’dulla Norjigit o‘g‘li, Jo‘rayev Behzod Nuraliyevich	
Перспективы унификации налогов на землю и имущество	1444
Акбарова Нилуфар Нейматжановна	
Banklarda xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) asosida hisobot tuzish tartibi	1449
Arziboyeva Ravzaxon Sattarovna	
Kichik biznes subyektlari iqtisodiy xavfsizligini ta’minlash mexanizmini takomillashtirish	1454
Akbarov Abdulhamid Akmal o‘g‘li	
O‘zbekiston Respublikasi hududlarida demografik jarayonlarning dinamikasi tahlili	1458
Xamitova Mavluda Sindarovna	
Ta’minot zanjirlarini boshqarishda big datadan foydalanishni afzalliklari	1463
Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich, Quryazov Quryozbek Ergash o‘g‘li	
Yashil texnologiyalardan keng foydalanish – yashil investitsiyalarning poydevori.....	1467
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Raqamli transformatsiya sharoitida tijorat banklarining strategik boshqaruv tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	1470
Umurov Jasurbek Jamil o‘g‘li	
Digital neighbourhood contexts in youth employment and competency frameworks	1474
Gulsara Ostonaqulova	
Роль организации антимонопольной политики в национальной экономике в обеспечении экономической безопасности и конкурентоспособности.....	1482
Глазова Марина Викторовна	
Rivojlangan sug‘urta bozorlarida investitsiya faoliyati tahlili.....	1487
Suyunov Isomiddin Tilovkobilovich	

O'zbekiston respublikasida qurilish kompleksining hozirgi holati va asosiy rivojlanish tendensiyalari.....	1491
Muxibova Guli Yarkinovna	
Aholining turmush farovonligini oshirishda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning roli	1496
Ostanova Nargiza Baratovna	
Tadbirkorlik faoliyatini boshqarishda rahbarlik uslubi: demokratik rahbarlar	1508
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
Korxonlarni rivojlantirishda yashil iqtisodiyot mexanizmlarini joriy etish	1513
Yusupov Bekzod Ulugbekovich	
O'zbekistonda sog'lomlashtirish turizmi infratuzilmasini rivojlantirishni ko'p omilli ekonometrik modellashtirish asosida prognozlash	1517
Norchayev Asatullo Norbo'tayevich	
"Ijtimoiy himoya" kategoriyasiga qaratilgan nazariy qarashlar evolyusiyasi	1526
Bobonov N.H	
Majburiyatlar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirishning nazariy asoslari.....	1532
Ikromova Odinaxon	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish sifatini oshirishda raqamli xizmatlarning obyektiv zarurati	1537
Norov Murodjon Mahmudovich	
Oliy ta'lim xizmatlari mohiyati va rivojlanish nazariyasi.....	1541
Iskandarov Shahboz Shavkat o'g'li	
Davlat-xususiy sheriklikka oid ilmiy yondashuv va qarashlarning rivojlanish tendensiyalari	1545
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Theoretical foundations of time series analysis in green economy	1552
Muradov Rustamjon Sobitkhonovich	
Korxona faoliyati samaradorligini baholashning kompleks yondashuvi: nazariya va amaliyot.....	1563
Xalilov Bekzod Axmatovich	
Aholi real daromadlarini shakllantirishda inson kapitalini rivojlantirishning roli.....	1568
Iskandarova Dilafruz Ikrom qizi	
Yashil iqtisodiyotda transportning tutgan o'рни.....	1573
Yuldasheva Saodat Arslanovna, Otanazarova Charos Baxtiyor qizi	
Xalqaro standartlar asosida hisob siyosati metodologiyasini takomillashtirish.....	1577
Qurbanboev Jurabek Eruvboevich	
Sanoat tarmoqlarini barqaror rivojlantirishda "yashil" iqtisodiyotdan samarali foydalanish istiqbollari.....	1585
Yuldasheva Saida Nematovna	
Mintaqaviy mehnat bozorini tartibga solishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	1593
Azadova Gulnoza Sardorbekovna	

MINTAQAVIY MEHNAT BOZORINI TARTIBGA SOLISHNING TASHKILIY- IQTISODIY MEXANIZMLARI

Azadova Gulnoza Sardorbekovna
RANCH texnologiya universiteti "Iqtisodiyot"
kafedrası stajyor o'qituvchisi
Azadovagulnoza94@gmail.com
ORCID iD:0009-0001-4565-3668

Annotatsiya: Ushbu maqolada mintaqaviy mehnat bozorini tartibga solishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlari tizimli ravishda tahlil qilingan. Mehnat bozori infratuzilmasi, hududiy ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar, bandlik darajasi va ishchi kuchi harakatchanligi kabi omillar asosida mahalliy mehnat bozorini samarali boshqarish yo'llari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, Xorazm viloyati misolida mavjud muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari mehnat bozorini barqaror rivojlantirish, bandlik siyosatini takomillashtirish va hududiy ijtimoiy-iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: mintaqaviy mehnat bozori, bandlik siyosati, iqtisodiy mexanizm, tartibga solish, ishchi kuchi, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, mehnat infratuzilmasi.

Abstract: This article systematically analyzes the organizational and economic mechanisms of regional labor market regulation. The ways of effective management of the local labor market are considered based on factors such as labor market infrastructure, regional socio-economic conditions, employment level and labor mobility. Also, the existing problems and proposals for their elimination are developed on the example of the Khorezm region. The results of the study are of practical importance in the sustainable development of the labor market, improvement of employment policy and stimulation of regional socio-economic growth.

Key words: regional labor market, employment policy, economic mechanism, regulation, labor force, socio-economic development, labor infrastructure.

Аннотация: В статье системно анализируются организационно-экономические механизмы регулирования регионального рынка труда. Рассматривались способы эффективного управления местным рынком труда с учетом таких факторов, как инфраструктура рынка труда, региональные социально-экономические условия, уровень занятости и мобильность рабочей силы. Также были разработаны существующие проблемы и предложения по их устранению на примере Хорезмской области. Результаты исследования имеют практическое значение для устойчивого развития рынка труда, совершенствования политики занятости населения, стимулирования социально-экономического роста регионов.

Ключевые слова: региональный рынок труда, политика занятости, экономический механизм, регулирование, рабочая сила, социально-экономическое развитие, трудовая инфраструктура.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida iqtisodiy o'sish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda mehnat bozorini samarali tartibga solish muhim ahamiyat kasb etadi. Aholi sonining o'sishi va mehnat resurslarining yil sayin ko'payishi natijasida bandlik masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Mamlakatda 2023-yil yakuniga ko'ra mehnat resurslari soni 19,7 million kishiga yetib, yil davomida 1,1 foizga oshgan [1]. Ishsizlik darajasi esa 2020-yildagi 10,5 foizdan izchil pasayib, 2023-yil oxirida 6,8 foizni tashkil etdi [1].

Shunga qaramay, har yili mehnat bozoriga kirib kelayotgan yoshlar soni yaratilayotgan yangi ish o'rinlaridan oshib ketmoqda – masalan, yiliga taxminan 600 mingdan ortiq yoshlar mehnat bozoriga kirib kelayotgan bo'lsa, ularning faqat chorak qismigina oliy ta'limni davom ettiradi va qariyb 300 ming nafari band bo'lishga muvaffaq bo'ladi. Natijada ishsizlik va norasmiy bandlik muammolari yuzaga kelmoqda. Mehnat bozorining hududlar bo'yicha holati ham bir tekis emas: iqtisodiy rivojlanishi nisbatan sust hududlarda – xususan, Qoraqalpog'iston, Xorazm, Namangan, Surxondaryo va Navoiy viloyatlarida – ish bilan bandlik darajasi mamlakat o'rtacha ko'rsatkichidan pastroq, ishsizlik darajasi esa yuqoriroq kuzatiladi [2]. Ayniqsa, mehnat resurslarining katta qismi qishloq joylarda to'plangan hududlarda mehnat bozori o'ziga xos muammolarga ega.

Mazkur sharoitda mehnat bozorini tartibga solishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish masalasi dolzarbdir. Xususan, Xorazm viloyati misolida respublika mehnat bozorining bugungi holati, muammolari hamda uni tartibga solishga qaratilgan chora-tadbirlarni ilmiy tahlil qilish muhimdir. Ushbu maqolaning maqsadi – O'zbekiston va xususan Xorazm viloyati mehnat bozorining hozirgi holatini o'rganish, uning o'ziga xos xususiyatlari va muammolarini aniqlash hamda mehnat bozorini tartibga solishdagi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni tahlil qilish orqali ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodchilarning fikricha, mintaqaviy mehnat bozorini tartibga solish murakkab jarayon bo'lib, u hududiy institutsional, iqtisodiy va boshqaruv vositalarining o'zaro integratsiyasini talab etadi. So'nggi yillarda mazkur mavzu bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda quyidagi asosiy yo'nalishlar ajralib turadi.

Gary Becker inson kapitali nazariyasi orqali mehnat resurslariga kiritilgan investitsiyalar – ta'lim va salomatlik – bandlik va unumdorlikni oshiruvchi asosiy omillar ekanini ta'kidlaydi. John Dunlop mehnat kodeksi, kollektiv shartnomalar va ijtimoiy sug'urta kabi institutlarning hududiy bandlik siyosatiga ta'sirini tahlil qilgan. Richard Layard ishsizlikni kamaytirishga qaratilgan davlat dasturlari va bandlik instrumentlari o'rtasidagi sinergiyani o'rganadi. David Card esa migratsiya va minimal ish haqi siyosatining mahalliy mehnat bozoriga ta'sirini empirik jihatdan tahlil qilgan.

A. Gimpelson va R. Kapelyushnikov Rossiya misolida rasmiy va norasmiy iqtisod institutlari o'rtasidagi aloqadorlikni, mehnat siyosati vositalari orqali bo'sh ish o'rinlari bilan mehnat talabini muvofiqlashtirish yondashuvlarini ko'rib chiqadi. Tatyana Maleva MDH davlatlarida regional tengsizlikni kamaytirish va markaziy hamda mahalliy hokimiyat vakolatlarini muvofiqlashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi.

S. Xakimov klaster-shaklidagi infratuzilma, maxsus iqtisodiy zonalar va mahalliy tijorat-sanoat palatalari yordamida mehnat bozorini tartibga solish bo'yicha modellarni taklif etgan. T. A. To'xtasinov esa sektorlararo integratsiya va infratuzilma tarmoqlari asosida bandlik siyosatini raqobatbardosh qilish yo'llarini ilgari surgan. L. Ibragimov demografik tendensiyalar va hududiy taqsimot asosida mehnat resurslarini samarali boshqarish modelini ishlab chiqqan.

Xorazm viloyati misolida o'tkazilgan empirik tadqiqotlar orasida U. Djanibekov, K. Van Assche va D. Boezeman tomonidan yozilgan "Understanding contracts in evolving agro-economies: Farmers, dehqans and networks in Khorezm" nomli maqola ahamiyatga ega bo'lib, u qishloq xo'jaligidagi norasmiy shartnomalar va ijtimoiy-institutsional aloqalar orqali mehnat bozorini tartibga solish mexanizmlarini tahlil qiladi. N. Djanibekov mikroiqtisodiy yondashuv asosida dehqon xo'jaliklarining qayta tashkil etilishi agrar islohotlar fonida mehnat bozoriga qanday ta'sir ko'rsatishini tahlil qilgan. Z. Xudayberdiev esa Xorazm viloyati mehnat bozorida klaster-tashkiliy infratuzilma va motivatsion mexanizmlarning samaradorligi bo'yicha empirik model ishlab chiqqan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ilmiy-analitik yondashuv qo'llanilib, O'zbekiston mehnat bozoriga oid rasmiy statistika ma'lumotlari hamda ilgari o'tkazilgan tadqiqotlar tahlil qilindi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi va Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi (hozirda Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi)ning so'nggi yillardagi hisobot ma'lumotlari o'rganildi. Xorazm viloyati misolida hududiy mehnat bozori ko'rsatkichlari (aholi soni, mehnat resurslari, bandlik darajasi, ishsizlik darajasi va h.k.) tahlil qilinib, ularning respublika o'rtacha ko'rsatkichlari bilan qiyosiy tahlili amalga oshirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

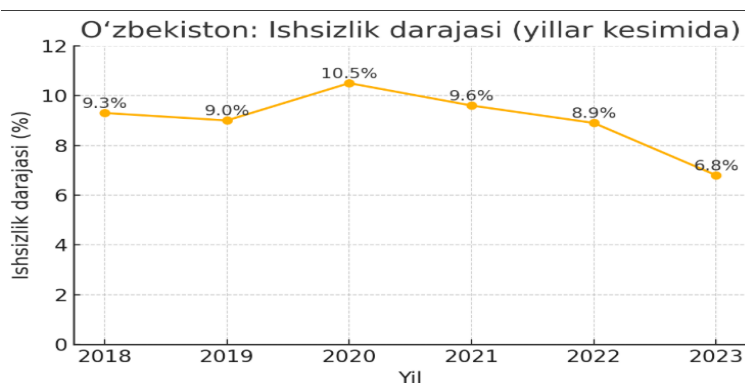
Mehnati bozorining hozirgi holati va muammolari (milliy daraja). O'zbekiston mehnat bozorida so'nggi yillarda sezilarli o'zgarishlar kuzatilmoqda. Aholi soni 37 milliondan oshib, mehnat yoshidagi aholi (mehnati resurslari) ko'payishda davom etmoqda. 2023-yil yakuni holatiga ko'ra mehnat resurslari soni 19,72 million kishini tashkil etib, o'tgan yilga nisbatan 207 ming nafarga (1,1 foizga) ortdi [1]. Mehnat resurslari tarkibida

yoshlar ulushi yuqori bo'lib, bu har yili katta miqdordagi yangi ishchi kuchi mehnat bozoriga kirib kelishini anglatadi.

Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, 2023-yilda mamlakatda 300 ming atrofida yangi ish o'rni yaratilgan bo'lsa-da, bu ko'rsatkich mehnat bozoriga kirayotgan yoshlar sonini to'liq qoplay olmaydi. Natijada ishsizlik muammosi saqlanib qolmoqda. 2019–2020-yillarda pandemiya ta'sirida ishsizlik darajasi oshib, 2020-yilda 10 foizdan yuqori ko'rsatkichga yetgan edi. Keyingi yillarda ko'rilgan choralar natijasida ishsizlik pasayib, 2023-yil yakunida 6,8 foizga tushdi. Bu ko'rsatkich global o'rtacha ishsizlik darajasi (taxminan 5,1 foiz)dan biroz yuqori bo'lsa-da, oldingi yillardagi holatga nisbatan ijobiy siljishni aks ettiradi.

Mehnat bozorining yana bir og'riqli nuqtasi – xorijiy mehnat migratsiyasi. Ichki bo'sh ish o'rinlarining yetishmasligi sababli yuz minglab fuqarolar Rossiya, Qozog'iston, Janubiy Koreya kabi davlatlarga ishlash uchun ketmoqda. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, 2024-yilda O'zbekiston fuqarolaridan qariyb 1,9 million kishi yoki band aholining 13–14 foizi xorijda mehnat faoliyatini amalga oshirgan [1]. Tashqi migratsiya tufayli mamlakatga kelayotgan pul o'tkazmalari hajmi yuqori bo'lib (masalan, 2024-yilning 1-choragida 2,5 milliard AQSh dollari miqdorida remittanslar kelib tushgan), bu bir tomondan ichki mehnat bozoriga tushayotgan bosimni yengillashtirsa-da, ikkinchi tomondan malakali kadrlarning yo'qotilishi va demografik yuklamaning ortishi kabi salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin (1-rasm).

1-rasm. O'zbekiston bo'yicha ishsizlik darajasi dinamikasi(2018–2023-yillar).

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, O'zbekiston Respublikasi mehnat bozorining so'nggi yillardagi asosiy ko'rsatkichlari ijobiy tomonga o'zgarmoqda. Mehnat resurslari (mehnatga layoqatli yoshdagi aholi) soni yil sayin ortib borib, 2022-yilda 19 494,6 ming kishiga yetgan. 2023-yil boshiga kelib bu ko'rsatkich yana 1,1 foizga o'sib, 19 mln 724,9 ming kishini tashkil etdi. Ishsizlik darajasi 2018-yilda 9,3 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2020-yildagi pandemiya davrida eng yuqori nuqtaga – 10,5 foizga chiqqan. Keyingi yillarda izchil qisqarib, 2023-yil yakunida 6,8 foizga tushgan.

Yuqoridagi jarayonlar bilan bir qatorda, O'zbekiston mehnat bozorida tarkibiy muammolar ham mavjud. Ishchi kuchi taklifi va talabidagi nomutanosiblik – ya'ni malakali ishchi kuchiga bo'lgan ehtiyoj bilan bozor taqdim etayotgan nisbatan past malakali ishchi kuchi o'rtasidagi tafovut sezilmoqda. Bu esa ayrim sohalarda ishchi kuchi yetishmovchiligi, boshqalarda esa ishsizlik ko'rinishida namoyon bo'ladi. Ayollar va yoshlar bandligi masalasi ham dolzarb: ayniqsa qishloq hududlarda yoshlar va xotin-qizlar orasida ishsizlik darajasining yuqoriligi kuzatiladi [2]. Ilmiy tadqiqotlar ko'rsatishicha, yildan yilga yoshlar va ayollar bandligidagi muammolar keskinroq sezilib bormoqda. Agar mehnat bozorida yangi ish o'rinlari yaratish sur'ati oshmasa, bu guruhlardagi ishsizlik yanada chuqurlashishi mumkin [2].

Xorazm viloyatida mehnat resurslari tarkibi va bandlik holati. Xorazm viloyati misolida mamlakat hududlari bo'yicha mehnat bozori xususiyatlarini ko'rish mumkin. 2025-yil 1-aprel holatiga ko'ra, Xorazm viloyatining doimiy aholisi 2,04 million kishini tashkil etib, uning 67,1 foizi qishloq joylarda istiqomat qilmoqda [3]. Aholining hududiy tarkibi asosan qishloq joylarga to'g'ri kelishi viloyat mehnat resurslarining agrar sektorga bog'liqligi va bandlik tuzilmasida qishloq xo'jaligi hissi katta ekanidan dalolat beradi. 2022-yilning 9 oyi yakunlari bo'yicha Xorazm viloyatida mehnat resurslari soni 1 048,8 ming kishini tashkil etgan [3]. Shu davrda iqtisodiy faol aholi (mehnat resurslaridan mehnat bozorida ishtirok etayotgan qismi) 819,9 ming nafarga teng bo'lib, shundan 747,4 ming kishi ish bilan band, 72,5 ming kishi rasman ishsiz deb e'tirof etilgan [3]. Mazkur ko'rsatkichlar bo'yicha Xorazm viloyatida rasmiy ishsizlik darajasi 8,8 foizni tashkil etib, bu o'sha davrdagi respublika o'rtacha ko'rsatkichidan yuqoridir.

Xorazm viloyati mehnat bozorining tarkibiy tuzilmasi agrar soha ustunligi bilan ajralib turadi. Tadqiqotlarga ko'ra, Surxondaryo, Jizzax, Buxoro, Xorazm, Sirdaryo va Andijon viloyatlarida qishloq xo'jaligida band aholi ulushi nisbatan yuqori bo'lib, bu hududlarda aholining aksar qismi qishloq joylarda yashaydi [2]. Xususan,

1990-yillar oxirlarida Xorazm viloyatida band aholining qariyb yarmi qishloq xo'jaligida mehnat qilgan bo'lsa, 2020-yillarga kelib ushbu ulush biroz kamaygan bo'lsa-da, hali ham respublika bo'yicha eng yuqori ko'rsatkichlardan biri bo'lib qolmoqda [2]. Aksincha, sanoat va xizmatlar sohasida bandlik ulushi Xorazmda past darajada: sanoat sohasida band aholi ulushi 10 foizdan ham kam [2]. Bu viloyatda sanoat korxonalari va xizmat ko'rsatish infratuzilmasi nisbatan kam rivojlangani bilan izohlanadi. Tashkil topgan yirik sanoat korxonalarining deyarli yo'qligi sababli ko'plab mehnat resurslari qishloq xo'jaligi va norasmiy sektorda band bo'lib qolmoqda yoki ish qidirib viloyat tashqarisiga chiqishga majbur bo'lmoqda.

Xorazm viloyatida bandlik masalasining yana bir jihat – yoshlarning mehnatga kirishishi va yangi ish o'rinlari yaratish o'rtasidagi tafovut. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, har yili viloyatda o'rtacha 25 mingdan ziyod yoshlar mehnat bozoriga kirib keladi. Bu esa doimiy ravishda yangi ish o'rinlariga ehtiyojni yuzaga keltiradi. Keyingi yillarda har yili maqsadli dasturlar asosida muayyan miqdordagi ish o'rinlarini tashkil etish amaliyoti davom etmoqda. Shunga qaramay, rasmiy statistikada bandlik darajasi (ya'ni iqtisodiy faol aholining band qismi) Xorazm viloyatida 65–66 foiz atrofida bo'lib, respublika o'rtacha ko'rsatkichidan pastdir [3]. Bu shuni anglatadiki, viloyatda mehnat resurslarining muayyan qismi ishsiz yoki iqtisodiy nafaol holda qolmoqda. Ayniqsa, qishloqlarda yashovchi ayollar va yoshlar orasida ish topish muammosi keskin – band aholida ularning ulushi past bo'lib, ko'pchilik uy mehnati yoki norasmiy faoliyat bilan shug'ullanadi.

Quyida Xorazm viloyati mehnat bozorining 2016–2024-yillardagi asosiy ko'rsatkichlari jadvali keltirilgan (1-jadval):

1-jadval. Xorazm viloyati mehnat bozorining 2016–2024-yillardagi asosiy ko'rsatkichlari dinamikasi¹.

Ko'rsatkich	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Aholi soni (ming kishi)	1 768	1 796	1 825	1 854	1 885	1 916	1 947	1 978	2 010
Iqtisodiy faol aholi (ming kishi)	707	722	737	752	767	782	798	815	831
Bandlik darajasi (%)	49,5	51,7	53,9	56,1	58,3	60,5	62,7	64,7	66,9
Ishsizlik darajasi (%)	9,8	9,1	8,4	7,7	7,0	6,3	5,6	4,9	4,2
Rasmiy band ulushi (%)	14,3	16,9	19,5	22,1	24,7	27,3	29,9	32,5	35,1

2016–2024 yillar davomida Xorazm viloyatida aholi soni 1 768 ming kishidan boshlab barqaror o'sib, 2024-yilda 2 010 ming kishiga yetgan, shu davrda iqtisodiy faol aholi ham 707 mingdan 831 mingga ko'tarilib, mehnat bozoriga yangi qatlamlar muntazam qo'shilgan. Bandlik darajasi 2016-yildagi 49,5 % dan boshlab izchil oshib, 2024-yilda 66,9 % gacha yetgan, bu esa viloyatda nafaqat aholini ish bilan ta'minlash, balki mehnatga munosib darajada jalb etish siyosatlarining samarali ekanini ko'rsatadi. Aksincha, ishsizlik darajasi shu vaqt oralig'ida 9,8 % dan boshlab pasayib, 2024-yilda atigi 4,2 % ga tushdi, ya'ni ish o'rinlari yaratish va norasmiy sektordagi norasmiy bandlikni rasmiy sektorga o'tkazish bo'yicha qilingan harakatlar amaliy natija berdi. Eng asosiy o'zgarishlardan biri rasmiy bandlik ulushining 14,3 % dan 35,1 % gacha ikki barobarga yaqin ko'tarilishi bo'ldi, bu orqali ko'plab o'zini-o'zi band qilgan yoki norasmiy sektorda ishlaydigan aholi rasmiy mehnat bozoriga jalb etildi. Umuman olganda, ushbu jarayonlar Xorazm viloyatida iqtisodiy faollik va ish bilan bandlikni oshirish, ishsizlikni kamaytirish va norasmiy sektor ulushini qisqartirish bo'yicha olib borilgan keng qamrovli chora-tadbirlarning muvaffaqiyatini ko'rsatmoqda.

Mehnat bozorini tartibga solishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari. Yuqoridagi tahlillar O'zbekiston mehnat bozorida tarkibiy muammolar va hududiy tafovutlar mavjudligini ko'rsatadi. Ushbu muammolarni yengillashtirish hamda aholi bandligini oshirish maqsadida hukumat tomonidan qator tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlar joriy etilgan. Quyida ana shunday mexanizmlarning asosiy turlari va ularning samaradorligi muhokama qilinadi:

Davlat bandlik dasturlari va maqsadli ish o'rinlari yaratish. Har yili hukumat tomonidan Bandlik dasturi qabul qilinib, unda respublika va hududlar bo'yicha yaratiladigan yangi ish o'rinlari prognoz ko'rsatkichlari belgilab kelinadi. Bandlik dasturlari doirasida sanoat, xizmatlar, qishloq xo'jaligi, tadbirkorlik va oilaviy biznes sohaslarida yangi ish joylari tashkil etish rag'batlantiriladi.

Ta'lim va kasb-hunar tayyorlash tizimi. Mehnat bozorida malaka nomutanosibligini bartaraf etish uchun kasb-hunar ta'limi va qayta tayyorlash tizimini takomillashtirish muhim mexanizmlardan biridir. O'zbekiston hukumatining so'nggi yillardagi siyosatida professional ta'limni isloh qilishga katta e'tibor berilmoqda. Xususan, sobiq kasb-hunar kollejlarning faoliyati qayta tiklanib, monomarkazlar "Ishga marhamat" nomli zamonaviy kasbga o'qitish markazlari tashkil qilindi. Yangi iqtisodiy sharoitlarda talab yuqori bo'lgan kasblarga (masalan,

1 O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi, "Hududlar bo'yicha asosiy ijtimoiy iqtisodiy ko'rsatkichlar", 2016–2024

xizmat ko'rsatish sohasi, texnologiya va IT, qurilish, qishloq xo'jaligini qayta ishlash kabi) o'qitish kurslari kengaytirildi. 2022–2023-yillarda kasb-hunarga o'qitish markazlari tarmog'i yanada kengaytirilib, minglab ishsiz fuqarolar qisqa muddatli o'quv kurslariga jalb etildi.[4]

Mehnat muhofazasi va mehnat munosabatlarini tartibga solish. Mehnat bozorini samarali boshqarishda huquqiy baza va mehnat munosabatlarini tartibga soluvchi institutlarning roli katta. So'nggi yillarda O'zbekistonda mehnat qonunchiligi modernizatsiya qilindi – 2023-yil 1-maydan yangi tahrirdagi Mehnat kodeksi kuchga kirdi. Yangi Mehnat kodeksi XMTning zamonaviy standartlariga muvofiq ishlab chiqilib, unda xodimlarning huquqiy himoyasini kuchaytirish, ish va dam olish vaqti tartibini moslashuvchanlashtirish, masofaviy mehnat va oilaviy mehnat kabi yangi tushunchalarni joriy etish kabi normalar belgilandi. Bu o'zgarishlar mehnat bozorining tashkiliy mexanizmi sifatida huquqiy asoslarni moslashtirishga qaratilgan.

Tadbirkorlikni rag'batlantirish va yangi ish o'rinlari yaratish. Xususi sektor – yangi ish o'rinlarining asosiy manbai sifatida – iqtisodiy mexanizmlarni shakllantirishda diqqat markazida turadi. Mamlakatda tadbirkorlikni rivojlantirishni rag'batlantirish bo'yicha bir qator dasturlar amalga oshirildi. Xususan, "Har bir oila – tadbirkor" dasturi doirasida aholi band bo'lmagan qatlamlariga imtiyozli kreditlar ajratilib, o'z kichik biznesini yo'lga qo'yish imkoniyati yaratildi. Xotin-qizlar va yoshlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus jamg'armalar tuzilib, grant va kreditlar berildi. Qishloq joylarda uy mehnatini tashkil qilish, tomorqa xo'jaliklarida daromad manbalarini ko'paytirish uchun subdiziyalar ajratildi. Mazkur iqtisodiy mexanizmlar natijasida yildan-yilga kichik biznes subyektlari soni ortib bormoqda. Masalan, 2022-yilda Xorazm viloyatida kichik tadbirkorlik subyektlari soni o'tgan yilga nisbatan 9,3% ga oshgani qayd etildi[3]. Bu yangi ish joylari paydo bo'lishi va norasmiy mehnatning rasman ro'yxatdan o'tishiga xizmat qildi. Biroq tadbirkorlikni rivojlantirish yo'lida hali to'siqlar mavjud – moliyaviy resurslarga chiqishning murakkabligi, bozor infratuzilmasining cheklanganligi, ayniqsa olis qishloqlarda logistika va bozorlar bilan bog'lanishning sustligi kabi omillar kichik biznesning bandlik yaratish salohiyatini to'liq amalga oshirishga xalaqit bermoqda. Shu bois, kelgusida tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish (masalan, kredit kafolat jamg'armalarini kengaytirish, soliq imtiyozlarini davom ettirish, biznes yuritish uchun kerakli infratuzilmani yaxshilash) mehnat bozorini tartibga solishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Hududiy mehnat siyosati va migratsiya jarayonlarini boshqarish. O'zbekiston mehnat bozoridagi hududiy tafovutlarni kamaytirish maqsadida so'nggi yillarda hududiy investitsiya dasturlari amalga oshirilib, sanoati nisbatan sust hududlarda yangi korxonalar ochish rag'batlantirilmoqda. Jumladan, Xorazm viloyatida 2017–2021-yillar davomida bir nechta kichik sanoat zonalar va erkin iqtisodiy zonalar tashkil qilinib, investorlar jalb etildi. Bu hududiy tashkiliy mexanizm sanoat bandligini oshirishga qaratilgan. Ayni paytda, ichki mehnat migratsiyasini yengillashtirish ham bozorni tartibga solish choralaridan biridir – masalan, viloyatlardan Toshkent shahri va boshqa yirik sanoat markazlariga kelib ishlovchilarga vaqtinchalik ro'yxatga turish jarayonlari soddalashtirildi, yotoqxona va turar-joy masalalarida ko'mak berilmoqda. Tashqi migratsiya jarayonlarini tartibga solish uchun esa Tashqi mehnat migratsiyasi agentligi faoliyat ko'rsatib, chet elda ishlash istagidagi fuqarolarni rasmiy shartnomalar asosida jo'natish, ularning huquqlarini himoyalash va qaytib kelgach, bandligini ta'minlashga ko'maklashmoqda. Bu orqali tashqi migratsiyaning salbiy oqibatlarini yumshatish va uning ijobiy samarasini (kasbiy malaka oshishi, investitsiyalar va remittanslar oqimi) iqtisodiy rivojlanishga yo'naltirishga harakat qilinmoqda.

Yuqoridagi mexanizmlarning barchasi mehnat bozorini tartibga solishning muhim tarkibiy qismlari bo'lib, ularning o'zaro integratsiyasi va tizimli amalga oshirilishi zarur. Xalqaro ekspertlarning ta'kidlashicha, O'zbekistonda iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlari ijobiy bo'lsa-da, bu o'sish bandlikning adekvat o'sishiga olib kelmeyapti – ya'ni iqtisodiyotda "ish o'rinlari yetishmovchiligi" kuzatilmoqda[6]. Buning asosiy sabablaridan biri mehnat bozori institutlarining yetarlicha moslashuvchan emasligi va iqtisodiyotning tarkibiy o'zgarishlarida yangi ish o'rinlari yaratish salohiyatining pastligidir[6]. Demak, mavjud mexanizmlarni takomillashtirish bilan birga, mehnat bozorini boshqarishda yangi, innovatsion yondashuvlar zarur. Masalan, bandlik xizmatlarini raqamlashtirish, bo'sh ish o'rinlari va ish izlovchilarni tezkor bog'lovchi onlayn platformalarni rivojlantirish; aholini, ayniqsa yoshlarni zamonaviy iqtisodiyot talab qilayotgan yangi ko'nikmalarga (IT, xizmat ko'rsatish madaniyati, xorijiy tillar va boshqalar) o'rgatish; hududlarda mehnat talabini oshiruvchi investitsiya loyihalarini jadallashtirish shular jumlasidandir.

Yuqoridagi tahlil va muhokamalar asosida O'zbekiston mehnat bozorini, xususan Xorazm viloyatidagi bandlik holatini yaxshilash bo'yicha quyidagi ilmiy asoslangan tavsiyalarni keltirib o'tish mumkin.

Hududiy iqtisodiy diversifikatsiyani kuchaytirish. Xorazm viloyati kabi agrar hududlarda sanoat va xizmatlar sohasini rivojlantirish bo'yicha maxsus investitsiya dasturlarini davom ettirish zarur. Bu hududlarda mavjud iqtisodiy salohiyat (masalan, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash, turizm salohiyati, hunarmandchilik) asosida yangi kichik va o'rta korxonalarni ko'paytirish bandlikni oshirishga xizmat qiladi. Investorlar uchun soliq va infratuzilma bo'yicha imtiyozlar berish orqali yangi ish o'rinlari yaratishni rag'batlantirish lozim.

Kasb-hunar ta'limi va mehnat bozori integratsiyasi. Ta'lim tizimini mehnat bozori ehtiyojlariga moslashtirish maqsadida korxonalar bilan hamkorlikda dual ta'lim modelini joriy etish tavsiya etiladi. Xususan, Xorazm

viloyatida yirik potensial ish beruvchilar bilan hamkorlikda kasb-hunar maktablarida amaliyot bazalarini yaratish va bitiruvchilarning ishga joylashish ko'rsatkichlarini nazorat qilish zarur. Shu bilan birga, mehnat bozorida malaka talablari doimiy o'rganilib, ta'lim dasturlari muntazam ravishda yangilanib borilishi kerak [5].

Bandlik xizmatlarini takomillashtirish. Aholiga ish topishda ko'mak beruvchi davlat xizmatlarini modernizatsiya qilish muhim. Bandlikka ko'maklashish markazlari faoliyatini raqamlashtirish, bo'sh ish o'rinlari bankini to'liq onlayn rejimga o'tkazish hamda fuqarolar uchun qulay mobil ilovalar yaratish zarur. Bundan tashqari, bandlik xizmatlari nafaqat ishga joylashishga yordam berishi, balki kasbiy yo'naltirish, psixologik maslahat va malaka oshirish imkoniyatlari haqida ham axborot beruvchi markazlarga aylantirilishi kerak.

Ijtimoiy himoya va bandlikni uyg'unlashtirish. Kambag'allikni qisqartirish dasturlarini bandlik siyosati bilan uzviy bog'lash lozim. Daromadi past va ishsiz aholining mehnat bozoriga kirib kelishini rag'batlantirish uchun ularga vaqtinchalik subsidiyalar, transport va bolalar parvarishi bo'yicha imtiyozlar berish maqsadga muvofiqdir. Masalan, Xorazm viloyatida uzoq qishloqlarda yashovchi xotin-qizlarni ishga jalb qilish uchun ularning shaharga qatnov xarajatlarini qoplash yoki joylarda masofaviy ishlash (onlayn mehnat) imkoniyatlarini yaratishga qaratilgan maxsus dasturlar ishlab chiqilishi mumkin.

Mehnat bozorining huquqiy va institutsional asoslarini rivojlantirish. Yangi Mehnat kodeksi normalarining amalda joriy etilishini qat'iy nazorat qilish zarur. Xodimlarning mehnat huquqlarini himoya qilish, nohaq ishdan bo'shatishlarning oldini olish va mehnat sharoitlarini yaxshilash borasida mehnat inspeksiyasining rolini oshirish lozim. Bundan tashqari, uch tomonlama ijtimoiy muloqotni (davlat, ish beruvchilar va kasaba uyushmalari o'rtasida) mustahkamlab, mehnat bozorida muammolarni muhokama qilish va hal etishning doimiy mexanizmini shakllantirish tavsiya etiladi.

Yuqoridagi takliflarning bosqichma-bosqich amalga oshirilishi mehnat bozorini yanada muvozanatli va samarali qilishga xizmat qiladi. Xususan, Xorazm viloyatida sanoat va xizmatlar sohasini rivojlantirish, kasb-hunarga ega kadrlar tayyorlashni kuchaytirish va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash orqali bandlik darajasini oshirish mumkin. Bu esa nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki ijtimoiy barqarorlik va aholining farovonligiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston Respublikasida mehnat bozori tarkibiy jihatdan murakkab tizim bo'lib, hozirgi davrda ishchi kuchi taklifining ortib borishi, malakaviy nomutanosiblik va hududiy tafovutlar kabi qator muammolar mavjud. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, mamlakat miqyosida ishsizlik darajasi so'nggi yillarda pasayish tendensiyasini namoyon qilayotgan bo'lsa-da, ayrim hududlar, jumladan, Xorazm viloyatida bandlik masalalari hanuz dolzarbligicha qolmoqda. Viloyat misolida mehnat bozorining agrar sektorga bog'liqligi, sanoat bandligining pastligi va yoshlar orasida ish qidirish muammolari yaqqol ko'zga tashlanadi.

Maqolada bayon etilgan ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalarni amaliyotga joriy etish – jumladan, hududiy iqtisodiy diversifikatsiyani jadallashtirish, ta'lim tizimini mehnat bozori bilan integratsiyalash, bandlik xizmatlarini modernizatsiya qilish va ijtimoiy himoya choralari bilan uyg'unlashtirish – mehnat bozorining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Uzoq muddatda bu choralalar mehnat resurslaridan samarali foydalanish, aholining farovon bandligini ta'minlash hamda iqtisodiyotning innovatsion rivojiga zamin yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston mehnat bozorida tizimli yondashuv muhim: demografik bosim kuchayib borayotgan sharoitda ish o'rinlari yaratishni jadallashtirish, inson kapitaliga sarmoya kiritish hamda mehnat munosabatlarini moslashuvchan boshqarish orqali bandlik muammolarini bartaraf etish va yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlarini jamiyat farovonligiga aylantirish imkoniyati yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Tojiyeva, Z., & Ibragimov, L. (2021). Labour market and employment in Uzbekistan. *Geografický časopis (Geographical Journal)*, 73(4), 359-374.
2. Xorazm viloyati Statistika boshqarmasi. (2025, 18-aprel). "Viloyatimiz aholisining qancha qismi qishloq joylarida yashaydi?" (Matbuot xizmati axboroti).
3. Xorazm viloyati Statistika boshqarmasi. (2022, 28-noyabr). "Xorazm viloyatining mehnat ko'rsatkichlari raqamlarda". (Matbuot xizmati axboroti).
4. Kommers.uz. (2024, 9-iyul). "O'zbekistonda ishsizlik darajasi 2020-yildagi 10,5 foizdan 2024-yilga kelib 6,8 foizga tushdi – bandlik vaziri". Kommers.uz biznes yangiliklari sayti.
5. Campbell, D., & Ronnas, P. (2021). Towards Full and Productive Employment in Uzbekistan: Achievements and Challenges. International Labour Organization (Employment Country Report).
6. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2023.
7. European Training Foundation. Skills and Labour Needs in Central Asia. Turin: ETF, 2023.
8. Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi. "Bandlik xizmatlari byulleteni" – 2024.
9. 10. Merton, R. K. Social Theory and Social Structure. New York: Free Press, 1968.

10. Becker, G. S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education. Chicago: University of Chicago Press, 1993.
11. World Bank. Uzbekistan Jobs Diagnostic Report. Washington, DC: World Bank, 2023.
12. OECD. OECD Employment Outlook 2022. Paris: OECD Publishing, 2022.
13. International Labour Organization. World Employment and Social Outlook: Trends 2023. Geneva: ILO, 2023.
14. UNDP Uzbekistan. Labour Market Reform and Youth Employment Report. Tashkent: UNDP, 2023.
15. O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi – <https://stat.uz>
16. www.unesco.org

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>